

**Наша ЦВЕТИЋАНИН, мастер права
адвокат и стечајни управник**

МОГУЋНОСТ СХОДНЕ ПРИМЕНЕ СТЕЧАЈНИХ ПРОПИСА У ПОСТУПКУ ДОБРОВОЉНЕ ЛИКВИДАЦИЈЕ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

Резиме

Зашио се аутор одлучио за ову тему? Са једне стране, аутор је знао да не постоји законска смерница у погледу многих проблема који су га „мучили“ током спровођења добровољне ликвидације, а које је морао да реши, будући да и као ликвидациони управник има посебне дужности према привредном друштву у ликвидацији. У том смислу било му је логично да практичне проблеме превазиђе тако што ће моћи решења изражити у руци (сродних) стечајних процеса. Са друге стране, аутор је сматрао да је значајно да „до сржи“ ишита и презентује могућности сходне примене стечајних процеса у добровољну ликвидацију привредних друштава и на тај начин покуша да допринесе да се добровољна ликвидација спроводи на законити и професионалан начин од стране свих учесника процеса.

Зашио је ова тема значајна? Аутор сматра да код ликвидационих управника ова тема ствара доста недоумица у пракси, односно „наводи“ их на примену произвољних (често и незаконитих) решења, заобилазећи решења која су већ постојећа у стечајној пракси. Закон о привредним друштвима уређује услове за покретање, спровођења и окончање процеса добровољне ликвидације, као и права, обавезе и одговорности ликвидационог управника и власника привредног друштва. Међутим, овај закон не прописује детаље који се односе на попис имовине, иштивање израживања, прогају имовине и др., ниш садржи упућујућу одредбу

о сходној примени стечајних процеса, односно процеса којим се уређује стечајни процесуални поступак на процесуално добровољне ликвидације.

Иако је изостала конкретна законска одредба о сходној примени стечајних процеса на процесуално добровољне ликвидације привредних друштва, аутор закључује да је за законито спровођење процесуално добровољне ликвидације сходна примена не само могућа већ и неопходна.

Кључне речи: *добровољна ликвидација, процесуално привредној друштвеној ликвидациони уравнишник, стечајни процеси, сходна примена.*

I Увод

Предмет рада представљају анализа практичних проблема учених током спровођења поступака добровољне ликвидације привредних друштва и преглед могућих решења путем сходне примене стечајних прописа на поступак добровољне ликвидације привредних друштва.¹ Закон о привредним друштвима из 2011. године уређује услове за покретање поступка добровољне ликвидације, начин спровођења и окончање поступка, као и права, обавезе и одговорности ликвидационог управника и власника привредног друштва.² Међутим, ЗПД не садржи одредбу о сходној примени стечајних прописа, односно прописа којим се уређује стечајни поступак на поступак добровољне ликвидације, а која је постојала у Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији из 1989. године (када су поступци стечаја и ликвидације били прописани у оквиру једног закона) и Закону о предузећима из 1996. године (који је у себи садржао правила о ликвидацији и који је јасно упутио на сходну примену Закона из 1989, уколико правила о поступку ликвидације

1 Аутор је био именован на функцију стечајног управника, односно ликвидационог управника, тако да је практично примењивао прописе о стечају и ликвидацији донете 1989, 2004. и 2009. године и прописе који се односе на предузећа и привредна друштва донете 1996, 2004. и 2011. године.

2 Законом о привредним друштвима (Службени гласник РС, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон и 5/2015; даље у тексту и фуснотама: ЗПД) је утврђен и поступак принудне ликвидације који покреће и по службеној дужности спроводи Агенција за привредне регистре Републике Србије. Према сазнањима аутора, у тренутку израде рада, надлежна агенција не покреће поступке принудне ликвидације, будући да у ЗПД постоји правна празнина у погледу начина, органа и трошкова спровођења поступка. Више о принудној ликвидацији вид. Љубиша Дабић, „Принудна ликвидација привредног друштва“, *Право и привреда*, бр. 4–6/2012, стр. 118–131.

нису детаљно уређивале поједине фазе поступка). Иако је у ЗПД изостала конкретна законска одредба о сходној примени стечајних прописа, аутор сматра да је за законито спровођење поступка добровољне ликвидације сходна примена могућа, а пре свих Закона о стечају и Правилника о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом. Оваква правна празнина је изазивала доста проблема у пракси³, а за које је аутор сматрао да се једино (и логички) могу решавати применом правила стечајног поступка, те отуда суштину овог рада представљају могућа решења практичних проблема, приказаних кроз фазе поступка добровољне ликвидације⁴.

II Могућност сходне примене стечајних прописа у поступку добровољне ликвидације привредних друштава

Пратећи одредбе ЗПД може се констатовати да се поступак добровољне ликвидације састоји из три фазе – покретање, спровођење и окончање поступка. Са друге стране, пошто се у овом раду прави аналогија са стечајним поступком, аутор сматра да се добровољна ликвидација може посматрати кроз следеће фазе: покретање поступка и оглашавање, попис имовине, пријављивање потраживања, испитивање потраживања, окончање започетих послова, уновчење имовине, деоба имовине, намирење поверилаца и предлог о подели ликвидационог остатка, исплата награде за рад и накнаде трошкова ликвидационом управнику.⁵

- 3 Надлежни службеници нису били довољно стручни да цене испуњеност свих законских услова за покретање и окончање поступка добровољне ликвидације, па се могао стећи утисак да је брисање привредног друштва из Регистра привредних субјеката постало „рутинска“ ствар; власници привредних друштава су се понашали по принципу „упиши-обриши“, тако да су „олако“ оснивали привредна друштва, знајући да без потешкоћа и велике „папирологије“ могу да их угасе, свесни одсуства било какве контроле пре брисања привредног субјекта из надлежног регистра; није постојала обавеза професионализација функције ликвидационог управника, већ је ту функцију најчешће обављало лице без посебних стручних и практичних знања и вештина, што законом није забрањено, али је доводило до проблема у пракси (од незнања до злоупотреба).
- 4 О појму добровољне ликвидације, месту које добровољна ликвидација заузима у систему престанка привредних друштава и законском оквиру вид. Наташа Цветићанин, „Прав(н)и значај и место добровољне ликвидације у систему престанка привредних друштава“, Право и привреда, бр. 10-12/2014, стр. 91-105.
- 5 Небојша Јовановић и др., Приручник за стечајне управнике, Intermex, Београд, 2006, стр. 427; Вук Радовић, Добровољна ликвидација предузећа, Правни факултет, Београд, стр. 15.

1. Покретање поступка и оглашавање

Сматра се да је добровољна ликвидација покренута када Агенција за привредне регистре донесе Решења о регистрацији одлуке о покретању поступка ликвидације друштва и истог дана објави оглас о покретању поступка ликвидације на својој интернет страници. Од тог дана наступају све правне последице покретања поступка добровољне ликвидације. Поменуто Решење у себи садржи пословно име привредног друштва коме су додате речи „у ликвидацији“, податке о новом законском заступнику друштва тј. ликвидационом управнику (једном или више њих) и евентуалним ограничењима у заступању (колективни потпис ако је именовано више лица, односно ако је нешто друго предвиђено одлуком о покретању поступка ликвидације), као и податке о новој адреси привредног друштва (ако је промењена, што је чест случај у пракси, да би се избегле злоупотребе око уредне доставе поште и да би ликвидациони управник био сигуран да ће нпр. све пријаве потраживања стићи на адресу на којој се налази његова канцеларија) или адреси о пријему поште (ако постоји). Такође, овим Решењем се констатује да је брисан претходни заступник друштва (или више њих), којем престају сва заступничка овлашћења утврђена законом и оснивачким актом. Оглас о покретању ликвидације садржи датум објаве и датум истека огласа (90 дана) са упозорењем да ће повериоци бити преклудирани ако не пријаве своје потраживање у року од 120 дана (90 дана плус 30 дана) од датума објаве огласа, а који није датум истека огласа назначен на интернет страници Агенције за привредне регистре, већ се на њега „додаје“ још 30 дана утврђених законом. Овакав оглас може изазвати забуну код тзв. непознатих поверилаца ликвидационог субјекта, док таква забуна не сме настати код познатих поверилаца, будући да их ликвидациони управник о овим роковима посебно обавештава, тако да то мора учинити на јасан начин, у супротном може их довести у заблуду и одговорати за штету насталу услед пропуштања преклузивног рока.⁶ Лице које је у одлуци о покретању поступка добровољне ликвидације именовано за ликвидационог управника (према практичним искуствима аутора, то је лице које је различито од ранијег законског заступника и које су власници друштва претходно контактирали и „упослили“, будући да је професионалац у тој правној области, са одговарајућим радним искуством, са или без лиценце за обављање послова стечајног управника)

6 Посебно је питање да ли су непознати повериоци због оваквог начина рачунања рокова дискриминисани у односу на познате повериоце, те да ли Агенција за привредне регистре може сносити одговорност за изазивање евентуалне заблуде и пропуштања рока, односно одустанка повериоца од пријаве потраживања ако сматра да му је рок протекао (у заблуди је за додатних 30 дана).

је свесно своје будуће функције и предузима одређене активности које претходе доношењу речења о покретању поступка ликвидације. Наиме, ликвидациони управник је једино овлашћено лице за подношење регистрационе пријаве за покретање поступка добровољне ликвидације (или лице које овласти пуномоћјем), који ће се постарати да се изврши лично преузимање Решења о покретању поступка ликвидације, ако је адреса за пријем поште адреса седишта ликвидационог субјекта, а како би се избегло да решење прими лице које није упознато са чињеницом покретања поступка ликвидације (у пракси, осим власника друштва, једино је управа упозната са постојањем одлуке о ликвидацији, евентуално порески или финансијски саветници и/или адвокати привредног друштва).

а) Радње њредузете њре доношења решења о њокретању ликвидације

Од тренутка подношења регистрационе пријаве до доношења (позитивног) решења о покретању поступка ликвидације, односно званичне регистрације ликвидационог управника, постоје одређене мере које ликвидациони управник треба да предузме унапред, а како би могао да почне са радом одмах по званичном ступању на дужност и како би могао да успостави контролу над новонасталом ситуацијом у привредном друштву што пре.⁷ У том смислу ликвидациони управник нарочито треба да предузме следеће радње: да проучи последњи финансијски извештај како би био савестан у погледу чињенице да ликвидациони субјект има довољно средстава за намирење свих својих обавеза, да сазна да ли је друштво раније имало финансијских проблема и да ли је већ било предлога за покретање стечајног поступка, да сазна шта чини имовину друштва, где се она налази, да ли је заложена или хипотекована и покуша да „на невиђено“ утврди њену тржишну вредност, да проучи делатност коју обавља друштво како би предвидео са каквим повериоцима и државним органима се може сусрести, да процени да ли ће му бити неопходно ангажовање лица са одређеним стручним знањима, да проучи услове и процедуре банака за отварање рачуна друштва у ликвидацији, да направи план и правила за располагање новцем, да сазна број и квалификациону структуру запослених, да сазна да ли има активних поступака који се воде против или у корист друштва, да покуша да процени колико ће приближно трајати поступак ликвидације и колика би требало да износи награда за његов рад. Ове информације треба

⁷ Мило Стевановић, *Приручник за стечајне управнике*, USAID, Београд, 2005, стр. 30–31.

да му омогуће власници привредног друштва, односно његова управа или адвокат, док су друге доступне у оквиру јавних регистара (привредни регистри, катастар непокретности, портали надлежних судова и др.), а многа информација се може прикупити и путем медија (штампа, интернет).

*б) Радње предузетје по доношењу решења о покретању
ликвидације*

1) Управа

На самом почетку поступка добровољне ликвидације, дакле оног тренутка када се ликвидациони управник званично појави у седишту ликвидационог субјекта и презентује решење о покретању поступка, неопходно је сазвати састанак са (претходном) управом друштва и извршити записничку примопредају дужности, печата и штамбиља друштва, печата са потписима (факсимил), шифри за компјутере и аларме, комбинација или кључева од сефова или катанаца, покретних рачунара и друге техничке опреме (мобилни телефони, таблети), кључева од аутомобила/других возила и пословних просторија, готовине у благајни, робних хартије од вредности, најважније документације друштва, а посебно документације која је означена као пословна тајна, ако постоји. Овакав записник о примопредаји би требало да потпише још једно лице, како би посведочило у случају евентуалне тужбе за незаконито поступање ликвидационог управника (најбоље лице које сарађује са ликвидационим управником, будући да је ово почетна и у том смислу осетљива фаза поступка са којом није упознат шири круг лица). Управи треба изнети чврст став да се од њених чланова очекује пуна сарадња и обелодањивање свих информација неопходних за спровођење поступка ликвидације, а посебно оних које су везане за (преклузивне) рокове. Такође, том приликом је неопходно расподелити одговорност и задужења, тако да ликвидациони управник има директну одговорност и контролу над финансијама и рачуноводством, банковним рачунима, поштом, односима са повериоцима, добављачима, закупцима, државним органима, медијима, док оперативне послове може делегирати члановима управе (који по закону губе статус заступника друштва, али имају права и дужности према друштву по основу уговора о раду), чији рад обавезно надзире (сам или преко сарадника, за које је пожељно да су део тима ликвидационог управника из нпр. његове канцеларије или екстерно ангажовани).⁸ Ако постоји, неопходно је одржати и састанак са средњим менаџментом (руководиоци, односно директори одела, одно-

⁸ М. Стевановић, *нав. дело*, стр. 42–43.

сно сектора) који је најоперативнији у друштву и од кога треба очекивати најбржи и најгачнији прилив информација. У смислу овде наведеног, ликвидациони управник ће одмах дати да се израде нови печат(и) и штамбиљи друштва (са речима „у ликвидацији“), ако је потребно наручити да се промене браве и катанце, те задужити претходну управу да му у писменој форми достави тражене информације у најкраћем року.

2) Запослени

У пракси, запослени не очекују одлуку о престанку рада њиховог послодавца, поготово ако нема назнака о финансијским проблемима, тако да појављивање ликвидационог управника са формалном одлуком о ликвидацији често наилази на отпор и бурно реаговање запослених. Ово како услед недостака знања о последицама поступка ликвидације, тако и све чешћих написа у медијима како се она спроводи незаконито у погледу права запослених, дакле на њихову штету.⁹ Пошто оконча први састанак са управом, неопходно је да ликвидациони управник исти дан сазове састанак (колегијум) на коме ће присуствовати запослени и претходна управа друштва, а на коме ће се најпре кратко представити и презентовати решење о покретању поступка добровољне ликвидације, које је потом потребно истаћи на огласној табли друштва (ако не постоји, треба је установити том приликом), а како би запослени могли да се увере у веродостојност решења, односно како би се на тај начин сматрало да су сви запослени (и они који су одсутни са састанка) уредно обавештени о новонасталој ситуацији у привредном друштву. Треба изнети јасан став да одлука, односно решење о покретању поступка добровољне ликвидације *не њредсѡављају*: прво, аутоматски отказ уговора о раду и друго, могућност ликвидационог управника да одлучи о отказу уговора о раду само на основу тога што је покренут поступак добровољне ликвидације. Прва ситуација (аутоматски отказ уговора о раду) је представљала обавезу по раније важећем Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији из 1989. године, где је једна од најозбиљнијих последица покретања стечајног поступка била престанак радног односа свих запослених код стечајног дужника, која је наступала независно од њихове воље, дакле по сили закона.¹⁰ Будући да је у том закону постојала одредба о сходној примени стечајних прописа на поступак ликвидације, оваква последица је наступала и када је послодавац био

9 О овоме видети више на: <http://www.blic.rs/Vesti/Ekonomija/472544/Likvidacija-bez-upozorenja-Dobili-otkaz-mejlom-u-nedelju>.

10 Славица Димитријевић, „Радноправни и социјалноправни статус запослених којима радни однос престаје због стечаја, ликвидације и других случајева престанка рада послодавца и улога Републичког завода за тржиште рада“, *Радно и социјално ѡраво*, бр. 7-9/1998, стр. 300.

ликвидациони субјект, дакле покретањем поступка ликвидације. Друга ситуација (отказ уговора о раду на основу одлуке ликвидационог управник) је решење које предвиђа важећи Закон о стечају из 2009. године, а које се, према мишљењу аутора, *не може сходно њимени* на поступак добровољне ликвидације, будући да други, специјалнији закон који уређује поступак добровољне ликвидације, нема изричите одредбе о отказу уговора о раду.¹¹ Са друге стране, будући да нема изричите одредбе у ЗПД, а да би аналогија са Законом о стечају из 2009. године била, према мишљењу аутора, незаконита, решење треба тражити у Закон о раду из 2005. године који као разлог за отказ уговора о раду прописује „престанак рада послодавца“. Термин „престанак рада послодавца“, по правној природи и правним последицама, не може се изједначити са тренутком покретања поступка добровољне ликвидације (као што је покретање стечајног поступка, али је ово изричито дефинисано Законом о стечају), већ са тренутком окончања поступка ликвидације (конкретно, решењем о регистрацији брисања друштва из Регистра привредних субјеката).¹² У прилог овој тврдњи иде и то да ЗПД на неколико места говори о „пословању друштва“ (чл. 532 „законитост пословања друштва“, чл. 536 „обавезе из текућег пословања“), дакле у фази покретања и спровођења поступка ликвидације нема говора о „престанку делатности“ или „престанку рада“, рад, односно пословање (па макар усмерен само на ликвидацију) престаје када се оконча ликвидација! У смислу претходно наведеног ликвидациони управник треба да зна ко ће бити задржан у радном односу до окончања поступка ликвидације. За она

11 Судска пракса је заузела став да се у вези са питањем радних односа као *lex specialis* примењује искључиво стечајни закон, односно запослени који је задржан на раду код стечајног дужника у првом реду остварује право из радног односа на начин установљен стечајним законом као специјалним законом, тако: Драгиша Б. Слијепчевић, Слободан Спасић, *Коментар Закона о стечајном пословању*, CESMECON, Београд, 2006, стр. 223–225. Према мишљењу аутора, не може бити места сходној примени стечајног закона на престанак радног односа у поступку добровољне ликвидације привредног друштва.

12 Према мишљењу аутора, почетак поступка ликвидације није и престанак рада послодавца „у складу са законом“, који је разлог за отказ уговора о раду (чл. 176. тач. 5 Закона о раду из 2005. године). Код стечаја то је уређено Законом о стечају, те са отварањем поступка стечаја, стечајни управник може запосленима отказати уговор о раду. Код добровољне ликвидације нема законских одредби о отказу уговора о раду, односно о „судбини“ запослених. Ако би се строго тумачиле одредбе Закона о раду, код добровољне ликвидације могао би да се откаже уговор о раду запосленима тек након окончања поступка ликвидације (то је тренутак брисања друштва из надлежног регистра, односно датум када је донето решење о регистрацији брисања). У пракси се овај проблем различито решава, углавном на штету запослених. За супротно мишљење вид. Велисав Марковић, „Добровољна ликвидација привредних друштава“, *Право – теорија и пракса*, бр. 1–3/2013, стр. 75–76.

лица за која одлучи да му њихово ангажовање више није неопходно, те да би створило додатне трошкове за ликвидационог субјекта, ликвидациони управник је у обавези да спроведе законски поступак везан за технолошки вишак, којима ће на тај начин престати радни однос. Оним запосленима који остају у привредном друштву, односно које је ликвидациони управник одлучио да задржи на раду, треба понудити да закључе (нови) уговор на одређено време, док постоји потреба за обављањем одређеног посла, а најкасније до окончања поступка ликвидације, односно брисања друштва из регистра (оваква формулација се изричито наводи у уговору). То може бити уговор о раду на одређено време, мада се у пракси најчешће закључује уговори о делу као врста уговора о раду ван радног односа, евентуално уговор о обављању привремених и повремених послова. У сваком случају, у сваком уговору се сада као послодавац појављује ликвидациони субјект, кога потписује ликвидациони управник.

3) Банке и банковни рачуни

Одмах пошто преузме решење о регистрацији покретања поступка добровољне ликвидације ликвидациони управник ће сачинити неколико копија решења (ако је потребно и оверити да су верне оригиналу) које ће заједно са образцем овереног потписа и копијом личног документа доставити (препорученим писмом, мејлом или факсом, а како би било писаног трага) свим пословним банкама у којима ликвидациони субјект има отворене рачуне (било које врсте, текуће, наменске, динарске, девизне), уз напомену да ликвидациони субјект има новог законског заступника и да банка мора спречити свако неовлашћено располагање средствима са рачуна ликвидационог субјекта. На ову обавезу ликвидационог управника *може се сходно њимени* НАЦС¹³ бр. 1 где је предмет стандарда управљање банковним рачунима и новчаним средствима стечајног дужника. Наиме, одмах по покретању ликвидације, а најкасније наредног дана од дана ступања на дужност, ликвидациони управник о покретању поступка писаним путем обавештава све банке, преко којих ликвидациони субјект обавља платни промет, ради спречавања преноса средстава и других трансакција. Такође, ликвидациони управник отвара нови рачун(е) у банци која испуњава потребне критеријуме у погледу финансијске стабилности и општих услова пословања (то значи да ће упутити позив на понуду у неколико банака како би се одлучио за најповољнију, пре свега у смислу трошкова и накнада које банка наплаћује клијентима, те најповољнијих камата у случају евентуалног орочења резервисаних новчаних средстава). Новча-

13 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом (Службени гласник РС, бр. 13/2010; у даљем тексту и фуснотама: НАЦС).

на средства са угашених рачуна ликвидационог субјекта преносе се на нови рачун(е) без одлагања.¹⁴ У случају постојања девизних новчаних средстава ликвидационог субјекта, као и у случају очекиваних девизних прилива, ликвидациони управник отвара и девизни рачун у истој банци. Ако је потребно, ликвидациони управник отвара и рачуне посебне намене, о чему евентуално може да обавести власнике друштва (будући да су наменски рачуни више примерени редовном пословању, тако да би било пожељно да још неко има свест о постојању ових рачуна поред ликвидационог управника). Аналогно покретању поступка и отварању рачуна, након окончања поступка и брисања друштва из регистра, а по исплати ликвидационог остатка у складу са одлуком о расподели ликвидационог остатка, ликвидациони управник затвара рачуне у банци (о чему добија и званичну потврду банке).

4) Обавештавање осталих заинтересованих лица о покретању поступка ликвидације

Ликвидациони управник ће доставити обавештење о покретању поступка ликвидације уз копију решења о регистрацији покретања поступка ликвидације следећим физичким и правним лицима, односно државним органима која могу бити повезана са ликвидационим субјектом, а посебно: пошта (ликвидациони управник може захтевати да се отвори посебан поштански преградак за сврху пријема одређених писмена, нпр. ако очекује велики број пријава потраживања, а којем би само он имао приступ или лице које овласти), полиција, приватно обезбеђење, порески орган, царина, органи обавезног социјалног осигурања, друштва која пружају комуналне и услуге од општег интереса, осигуравајуће друштво, берза, инвестиционо друштво, књиговођа, адвокати и остали стручни саветници (са напоменом да сви извештаји треба да се шаљу искључиво на адресу/руке ликвидационог управника), ревизор, купци, добављачи, закупци, закуподавци, складиштари, лице које држи имовину ликвидационог субјекта или лице чија је имовина „на чувању“ код ликвидационог субјекта.

5) Имовина ликвидационог субјекта

Покретањем ликвидационог поступка сва имовина ликвидационог субјекта би требало да буде „под окриљем“ ликвидационог субјекта, на шта се може сходно применити ЗС¹⁵ према коме стечајни управник преузима у државину целокупну имовину која улази у стечајну масу и

14 Слично овоме и Закон о стечају (*Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011 – др. закон, 71/2012 – одлука УС и 83/2014; у даљем тексту и фуснотама: ЗС), чл. 79.

15 ЗС, чл. 105.

њоме управља. Наиме, одмах по покретању поступка ликвидације, ликвидациони управник мора да успостави контролу над свом имовином друштва, да је обезбеди и заштити. У пракси, ово ће се најчешће десити истог дана када је донето решење о регистрацији покретања поступка ликвидације (односно првих дана од покретања постојка, ако има доста имовине), дакле хитност у поступању омогућава да ликвидациони управник избегне оптужбе да је имовина „добила ноге“. Уколико ликвидациони субјект (нпр. магационер, складиштар који чува имовину у име и за рачун друштва) или треће лице одбију да изврше предају ствари које улазе у имовинску масу, ликвидациони управник може тражити од суда да у ванпарничном поступку донесе решење о принудном враћању имовине у посед ликвидационог субјекта. У том случају, лице које је одбило да преда ствари које улазе у имовину ликвидационог субјекта и које не поступи по налогу суда, одговара за штету која је настала услед таквог поступања. Такође, ако настане ситуација „разношења“ имовине из посед ликвидационог субјекта, ликвидациони управник мора да тражи помоћ и заштиту локалне полиције, практично пријављујући кривично дело (покушај) крађе. Ако се у имовини ликвидационог субјекта нађу готов новац, хартије од вредности, драгоцености, покретне ствари велике вредности, ликвидациони управник одређује начин њиховог чувања или улагања, за шта је, према мишљењу аутора, потребна и сагласност власника друштва, будући да је реч о „специфичној“ имовини. Као једну од превентивних мера у погледу заштите имовине, ликвидациони управник може извршити и промену брава на вратима просторија или ормарима у којима се чува поменута вредна имовина. Кључеви би требало да чувају ликвидациони управник, односно лица која са њим најближе сарађују. Друге превентивне мере могу бити: ангажовање физичког обезбеђења, увођење аларма, депоновање ствари у сефу банке или депозиту суда, фотографисање или снимање камером поступка преузимања имовине.¹⁶

6) Имовина трећих лица

Уколико у тренутку преузимања имовине ликвидационог субјекта, ликвидациони управник добије информацију да је одређена имовина у власништву трећих лица (по основу права својине или уговора о финансијском лизингу), *могуће је сходно њимени* одредаба ЗС које се односе на излучно право, односно на излучно потраживање излучних поверилаца.¹⁷ Наиме, ликвидациони управник би требало да за-

16 Листа ствари над којима треба преузети државину и контролу, вид. М. Стевановић, *нав. дело*, стр. 35-36.

17 ЗС, чл. 95, 102, 112.

држи државину над имовином за коју сумња да је власништво трећих лица, али још увек није обезбедио довољно информација о томе, тако да са сигурношћу може да је излучи из имовине ликвидационог субјекта. Ако је право на таквој имовини уписано у земљишну или у другу јавну књигу или регистар, терет доказивања да имовина на којој постоји право трећег лица представља део ликвидационе масе пада на ликвидационог управника. Даље, тзв. излучни поверилац подноси захтев да му се из имовине ликвидационог субјекта излучи ствар која не улази у ликвидациону масу. Ако ликвидациони управник одбије да излучи ствар, против те одлуке поверилац би могао да захтева од суда у ванпарничном поступку да донесе решење о принудном излучењу, наравно ако поверилац докаже своје право својине. Ако се ликвидациони поступак покрене над примаоцем лизинга, давалац лизинга подноси захтев да му се из имовине излучи предмет лизинга, у ком случају је *мојућа сходна ѝримена* услова из ЗС.¹⁸ Обавезе ликвидационог субјекта према даваоцу лизинга које доспевају након покретања поступка ликвидације сматрају трошком ликвидационог поступка насталим после покретања поступка ликвидације. У случају да ликвидациони управник није на адекватан начин заштитио предмет лизинга, тако да је његова безбедност изложена ризику, давалац лизинга може захтевати од суда у ванпарничном поступку укидање или условљавање мера обезбеђења, односно изрицање конкретних мера заштите и то поправку, одржавање, осигурање или мере посебног обезбеђења и чувања предмета лизинга.

7) Рачуноводствена и финансијска евиденција

Поред обезбеђења имовине ликвидационог субјекта, битно је да ликвидациони управник обезбеди и све финансијске податке, који се, у крајњој линији, и односе на ту имовину. У тренутку ступања на дужност ликвидациони управник је потребно да промени лозинке за приступ, како би избегао брисање или мењање података од стране управе или запослених. Такође, неке од најважнијих података са компјутера би требало одштампати и чувати у папирној форми, односно успоставити дупле евиденције са подацима из компјутера, а које би требало чувати на одвојеним местима.¹⁹ Ликвидациони управник континуирано и уредно води рачуноводствену евиденцију ликвидационог субјекта, у погледу чега је *мојућа сходна ѝримена* НАЦС бр. 1 и то: рачуноводствене исправе, налози за исплату, уплате и исплате са изводима пословних банака.

18 ЗС, чл. 95.

19 М. Стевановић, *нав. дело*, стр. 38.

8) Осигурање

Уколико ликвидациони управник у току преузимања дужности утврди да у имовини ликвидационог субјекта постоје ствари или права од велике вредности, дужан је да провери да ли је таква имовина осигурана, да ли су сви уговори о осигурању важећи, те да ли ликвидациони субјект редовно плаћа премије осигурања. Ликвидациони управник треба да провери да ли осигурање покрива евентуалне губитке судских спорова који се воде против ликвидационог субјекта, када се обавеза исплате по основу судске пресуде преваљује на осигуравајуће друштво.

9) Закуп

Уколико ликвидациони управник утврди да друштво издаје у закуп непокретности, *моћуће је да сходно њримиени* ЗС који прописује да закуп непокретности не престаје отварањем стечајног поступка.²⁰ Ипак, ликвидациони управник мора да обавести закупца о чињеници покретања поступка ликвидације, те да ће у једном тренутку уговор о закону престати да производи дејство, пошто више неће постојати ликвидациони субјект, дакле уговор ће биће раскинут услед регистрације брисања привредног друштва из регистра. У том смислу ликвидациони управник треба да што пре обавести закупца о овој околности, а како би закупца пронашао нови простор за изнајмљивање, те не би оптужио ликвидационог управника да га (закупца) није благовремено информисао. Закупац може своја права која су настала пре покретања поступка ликвидације остваривати према ликвидационом субјекту само као поверилац. Будући да је генерално законско овлашћење ликвидационог управника да окончава послове започете пре поступка ликвидације, у том смислу ликвидациони управник може отказати уговор о закупу (аутор сматра *ојказ са ујовореним роком*, пошто ЗС прописује специјални отказни рок од 30 дана, који је независан од других законских или уговорених рокова). У том случају сматрамо да закупца остварује право на накнаду штете онако како је она уговорена, осим ако се уговорнице не договоре о споразумном престанку уговора о закупу, а како би се избегло плаћање уговорне казне или накнада штете (према ЗС, накнада штете због отказа закупа не може бити виши од износа полугодишње закупнине, што је уведено како би стечајни дужник био заштићен од превеликих трошкова услед отказа уговора о закупу). Са друге стране, ако је ликвидациони субјект закупца пословног простора, магацина, складишта и сл., закуподавац може отказати закуп ликвидационом субјекту због неплаћања закупнине, будући да се у поступку

20 ЗС, чл. 99.

ликвидације не доводи у питање лоше имовинско стање ликвидационог субјекта, дакле закуподавац не мора да оджи уговор на снази, већ може упутити захтев за престанак уговора, ако је увидео да ликвидациони субјект не плаћа, те пријавити своје доспело потраживање и спречити даље нагомилавање неплаћене закупнине у поступку ликвидације (према ЗС, закуподавац нема право да откаже закуп због погоршања имовинског стања стечајног дужника). Ако уговор о закупу ликвидациони управник остави на снази, ликвидациони субјект је у обавези да уредно плаћа уговорену закупнину, а потраживање по основу тог уговора сматра се трошком ликвидационог поступка насталим после покретања поступка ликвидације.

10) Управљање новчаним средствима ликвидационог субјекта

У погледу дужности да ликвидациони управник управља новчаним средствима ликвидационог субјекта *може се сходно њименим* НАЦС бр. 1. Наиме, све уплате и исплате новца везане за ликвидационог субјекта и његово пословање врше се искључиво преко рачуна којима управља ликвидациони управник, који је овлашћен за потписивање налога за исплате са рачуна ликвидационог субјекта. Ликвидациони управник ово овлашћење може пренети на друга лица, која су запослена или ангажована у поступку ликвидације. У оваквом (писаном) овлашћењу мора бити наведена сврха плаћања за коју се оно издаје. За сва плаћања које овлашћено лице изврши односно наложи, ликвидациони управник одговара као да их је сам извршио, односно наложио. Следеће значајно овлашћење ликвидационог управника које се *може сходно њименим* из поменутог НАЦС бр. 1 јесте улагање новчаних средстава на штедни рачун код банке који доноси камату или други вид депозитног приноса. Ликвидациони управник, радећи у интересу ликвидационог субјекта, је у обавези да обезбеди најповољнију могућу камату. У стечајном поступку ће се применити овакав стандард када на рачуну стечајног повериоца постоје средства која неће одмах бити расподељена повериоцима (поверилац још увек није познат, оспорено му је потраживање, односно покренут је спор па су средства резервисана на рачуну у случају позитивног исхода спора) или која нису неопходна за свакодневно управљање стечајном масом (што у нашој пракси „осиромашених“ стечајних дужника није чест случај). У пракси спровођења ликвидационих поступака, овакво решење је коришћено у случају када ликвидациони управник оконча поступак ликвидације, а на рачуну остане новца који је намењен повериоцу коме је потраживање признато, али је из неког разлога тај поверилац недоступан (промени адресу, покрене се поступак стечаја или ликвидације над њим), па ликвидациони управник „окамањује“ новчана

средства како иста не би изгубила вредност, док се не стекну услови да буду исплаћена. У супротном, ликвидациони управник би могао да одговара за несавесно поступање и губљење вредности новца услед нпр. инфлације, нагле промене курса и сл.

в) Оглашавање

„Оглашавање“ у поступку добровољне ликвидације представља позивање познатих и непознатих поверилаца да у одређеном законском року (120 дана) пријаве своја потраживања, у супротном биће преклудирани у праву на пријаву потраживања. Агенција за привредне регистре објављује оглас на својој интернет страници и тиме позива непознате повериоце да пријаве потраживање у року од 120 дана, посебно их опомињући да ако то не учине, биће преклудирани у свом праву. Ликвидациони управник упућује писано обавештење познатим повериоцима о покретању поступка ликвидације, којим их позива да пријаве потраживање у року од 120 дана, посебно их опомињући да ако то не учине, биће преклудирани у свом праву.

2. Попис имовине

а) Попис имовине (покрећне и непокрећне)

Попис имовине представља логичан след ступања у посед имовине ликвидационог субјекта од стране ликвидационог управника, који сам или уз стручну помоћ професионалаца или запослених организује и спроводи попис имовине. Идеално би било да се попис организује и оконча у једном дану, како би се спречиле злоупотребе и дупло пребројавање ствари које чине имовину, да се „овековечи“ снимцима (фото-апарат или видео камера), како би ликвидациони управник био осигуран у погледу евентуалних оптужби да попис није спроведен „законито“ (иако одредбе ЗПД ништа не говоре о попису имовине, аутор сматра да се морају поштовати општа начела другог, специјалног, закона), да се попис изврши комисијски и записнички. Као добро решење у пракси показало се да је најпре потребо пописати имовину велике вредности (јер постоји могућност крађе), кварљиву робу, готове производе, сировину и материјале, а не треба заборавити и робу која је „у расутом“ стању, која лако може бити отуђена без знања ликвидационог управника (резервни делови, старо гвожђе и сл.). У току поступка пописа имовине *мојућа је сходна примена* НАЦС бр. 2 која предвиђа начела израде потпуног и свеобухватног попис имовине стечајног дужника и који обухвата и листу дужника и листу поверилаца. Сходно се може

применити и сама техника пописивања која је предвиђена у стечајном поступку – попис имовине спроводи комисија коју образује ликвидациони управник. Број пописних комисија зависи од обима и структуре имовине.

б) Попис њошраживања (лишћа дужника)

Будући да ликвидациони управник има законом утврђену обавезу да наплати потраживања,²¹ у том смислу је дужан да прикупи (сва) средства на основу којих ће намирити повериоце друштва (у целости са каматом). Наиме, *мојућа је сходна њримена* стечајних прописа,²² која се састоји у изради листе (пописа) свих потраживања која су регистрована у пословним књигама друштва, са посебним освртом на датуме доспелости потраживања (поред елемената који су прописани за садржај листе према НАЦС бр. 2 – главни дуг, камата, обезбеђење, правни основ). Ликвидациони управник треба да се „понаша“ у складу са роковима доспелости, односно да инсистира на плаћањима од својих дужника о роковима доспелости. У пракси се догађа да када сазна да је над друштвом покренут поступак ликвидације, дужник одбија да плати своје раније уговорене обавезе, мислећи да је друштво „у банкроту“, те да ће свакако бити угашено, према томе није дужно да испуни своју обавезу према ликвидационом субјекту. Наравно да је овакво размишљање погрешно, тако да је управо ликвидациони управник тај који мора да појасни зашто наплаћује дугове привредног друштва, те ако је потребно може покренути спор прозив дужника и утужити доспело потраживање.

в) Попис душовања (лишћа њоверилаца)

Будући да ликвидациони управник очекује да прими пријаве потраживања о којима треба да одлучи у законском року, односно има законску обавезу да исплати повериоце чија су потраживања призната, *мојућа је сходна њримена* стечајних прописа који утврђују обавезу стечајног управника да састави листу поверилаца друштва.²³ Наиме, потребно је да ликвидациони управник састави листу свих поверилаца за које је сазнао из пословних књига и остале документације ликвидационог субјект. Било би добро да овакву листу сачини пре него што почну да пристижу пријаве потраживања, а како би о њима брже и лакше одлучивао према унапред припремљеном списку. Овде треба још

21 ЗПД, чл. 532.

22 НАЦС бр. 2, Образац број 2; ЗС, чл. 108.

23 НАЦС бр. 2, Образац број 3; ЗС, чл. 107.

једном нагласити да потраживања поверилаца теку и после покретања поступка ликвидације, односно она се морају намирити у целосту и са каматом, која такође тече у након покретања поступка ликвидације.²⁴ Оваква активност стечајног управника директно утиче и на његову законску обавезу да упути позив за пријаву потраживања свим познатим повериоцима, а познати су они који су регистровани у пословним књигама, односно листи поверилаца ликвидационог субјекта.²⁵ У пракси се може десити да поверилац не постоји у пословним књигама, али се јави на оглас, односно пријави потраживање, у којој ситуацији ликвидациони управник мора бити посебно обазрив, јер се може десити да је неко од запослених или ангажованих лица намерно уништио ове податке, а како ликвидациони управник не би упутио посебан позив повериоцу, дакле претила би му опасност од „оптужбе” да је хтео намерно оштетити повериоца.

3. Процена имовине

Према мишљењу аутора, ликвидациони управник треба да процењује имовину према њеној тржишној вредности у тренутку процене.²⁶ За потребе процене, ликвидациони управник може ангажовати стручно лице, а за шта му, према мишљењу аутора, није неопходна сагласност власника друштва.²⁷

4. Пријављивање и утврђивање потраживања

Према ЗПД,²⁸ ликвидациони управник је дужан да повериоцима за које је сазнао из пословних и других релевантних књига и документације упути писано обавештење о покретању поступка ликвидације у коме ће им нарочито скренути пажњу на дужину трајања рока у коме морају да пријаве потраживање, уз назнаку адресе за доставу пријава, те да ће

24 У стечајном поступку правне последице су потпуно другачије јер је правна природа поступка другачија – потраживања се сматрају доспелим даном отварања стечајног поступка, када престаје и обрачунавање камате за необезбеђена потраживања; ЗС, чл. 81, 85.

25 ЗПД, чл. 534.

26 Тако Витомир Поповић, „Добровољна ликвидација као начин престанка предузећа према новом Закону о привредним друштвима Републике Српске“, *Зборник радова Активност и истраживања и истраживачкој законодавства и управне праксе*, бр. 8/2010, стр. 99.

27 Више о процени имовине у стечајном поступку видети НАЦС број 2, глава III „Процена вредности“.

28 ЗПД, чл. 534.

бити преклудирани у случају пропуста овог рока (познати повериоци). Будући да ове елементе садржи и оглас о покретању поступка ликвидације који се објављује на интернет страници Агенције за привредне регистре (непознати повериоци), поставља се питање шта је још неходно да се ликвидационом управнику достави од података уз пријаву потраживања. У том делу аутор види *моућности сходне њрмене* стечајних прописа који се односе на саму пријаву потраживања, будући да ЗПД не прописује детаљније њену садржину. Наиме, ликвидациони управник би у свом обавештењу упућеном познатим повериоцима требало да наведе да је уз пријаву потраживања обавезно достављање и следећих података:²⁹ назив, односно име и седиште, односно пребивалиште повериоца са контакт адресом; матични број правног лица, односно лични број за физичка лица; број пословног или текућег рачуна; правни основ потраживања са приложеним доказима; износ потраживања и то износ главног потраживања са обрачуном камате, у валути потраживања; врста обезбеђења на ствари (слично разлучном праву у стечајном поступку); одређени захтев повериоца, ако постоји; постојање извршне исправе или доказ да се ради о потраживања о којема се води парница. У пракси, ликвидациони управник на овакав начин себи знатно олакшава поступак, односно обезбеђује да му поверилац већ у првом наврату достави практично сву неопходну документацију за утврђивање потраживања. У случају да поверилац не достави све потребен податке, ликвидациони управник ће имати довољно времена да тражи допуну пријаве потраживања. Поставља се питање да ли би ликвидациони управник смео да одбаци пријаву потраживања као непотпуну и неуредну у случају недостављања података или документације коју је изричито захтевао у свом позиву повериоцу у закону остављеном року од 120 дана? ЗС предвиђа одбачај пријаве само у случају неблаговремености, не и ако је пријава непотпуна или неуредна. Сматрамо да ликвидациони управник не би смео да одбаци пријаву потраживања само зато што нема довољно података да је испита. У пракси то значи да би поверилац могао да поднесе и празан папир, а ако га поднесе у законском року, ликвидациони управник ће морати да га позове да је у одређеном року допуну или ће такву пријаву потраживања оспорити услед недостатка доказа и упутити повериоца на парницу. Сматрамо да је законодавац за овакву ситуацију морао да пропише бољи правни механизам, те да поверилац сноси одређене последице за отежавање поступања ликвидационог управника. Ипак, у оваквој ситуацији се *сходно може њримениџи* ЗС, тако да поверилац и ликвидациони управник заједно прегледају пријаву са додатним доказима и да после тога ликвидациони

29 ЗС, чл. 111.

управник одлучи коначно да ли ће признати или оспорити потраживање. Дакле, у случају истека рока за пријаву потраживања, ликвидациони управник ће донети решење о одбачају пријаве потраживања, будући да је наступила преклузија потраживања.³⁰ Пошто пристигну све пријаве потраживања на адресу ликвидационог субјекта, дужност ликвидационог управника је да сачини листу пријављених потраживања. У пракси, ликвидациони управник бележи и испитује пријаве потраживања оним редом којим пристижу на адресу ликвидационог субјекта, како би уштедео на времену, односно како би имао довољно времена да контактира повериоца и тражи недостајућу документацију. Ликвидациони управник ће приспелу пријаву потраживања упоредити са својом листом поверилаца ликвидационог субјекта, те на основу тога одлучивати да ли је признаје или оспорава. За тај поступак ликвидациони управник има рок од 30 дана.³¹ Ако оспори потраживање, ликвидациони управник је дужан да у истом року упуту образложено обавештење повериоцу са упозорењем да ако у року од 15 дана од дана пријема обавештења по-

30 Поставља се питање да ли би поверилац који је пропустио преклузиван рок за подношење пријаве потраживања до окончања поступка ликвидације имао право да тражи повраћај у пређашње стање према правилима парничног поступка (после окончања поступка ликвидације, према мишљењу аутора, сматрамо да би имао право да, као заинтересовано лице, захтева од суда у ванпарничном поступку предузимање радње „коју је требало предузети током ликвидације“; у пракси ово може бити случај ако непознати повериолац докаже да је „касно“ сазнао за оглас о покретању поступка ликвидације из разлога које није скривило или ако познати поверилац докаже да је ликвидациони управник пропустио да му упуту обавештење о покретању поступка ликвидације, односно позив да пријави потраживање). Ако направимо аналогију са Законом о принудном поравнању, стечају и ликвидацији из 1989. године и Законом о стечајном поступку из 2004. године, поверилац не би могао да тражи повраћај у пређашње стање у случају пропуштања рока за пријаву потраживања, будући да су ови закони изричито искључили примену овог института. Иако у Закону о стечајном поступку из 2004. године није било јасно да ли је рок за пријаву потраживања био преклузиван, институт повраћаја у пређашње стање је био искључен. Важећи ЗС нема изричиту одредбу о овоме, говори само да у стечајном поступку нису дозвољени прекиди и застоји и упућује на сходну примену правила парничног поступка. Ако ово аналогно применимо на поступак добровољне ликвидације, оно према чему би се могла правдати недозвољеност примене овог института јесте начело хитности поступка, дакле није у духу стечајног поступка као хитног да поверилац захтева повраћај у пређашње стање и тиме враћа поступак у фазу која је била пре пропуштања рока. Са друге стране, дозвољеност повраћаја у пређашње стање могла би се правдати тиме да нема изричите забране института повраћаја у пређашње стање према ЗС. У том случају аутор је мишљења да би се овај институт могао односити само на познато повериоца, који се као такав „леgitимитише“ у поступку ликвидације на основу обавештења које је добио од ликвидационог управника, али је из неког разлога пропустио рок за пријаву потраживања.

31 ЗПД, чл. 535.

верилац не покрене поступак пред надлежним судом и у истом року не обавести ликвидационог субјекта да је поступак покренут, сматраће се да је потраживање преклудирано. У односу на претходно речено, сматрамо да је законодавац начинио пропусте у погледу формулације рокова у којима треба да се пошаље обавештење о оспореном потраживању, односно о покренутом поступку пред судом. Није јасно да ли су то „нових“ 30 дана, односно 15 дана који се рачунају од завршетка рока за испитивање потраживања, односно за покретање поступка ради оспореног потраживања. Сматрамо да би дуплирање рокова непотребно одужило поступак испитивања потраживања, а такође се не би уклопило у рокове за израду почетног ликвидационог извештаја (најраније 90, најкасније 120 дана од дана почетка ликвидације), тако да је законодавац вероватно имао у виду рачунање рокова за обавештавање од тренутка када је пријава потраживања испитана, односно када је поднета тужбе надлежном суду. Ликвидациони управник није у обавези да пошаље обавештење повериоцу у случају признања потраживања, што сматрамо да би било целисходно да учини чим има сазнања да је потраживање основано, будући да поверилац има право да покрене поступак о свом потраживању и пре него је примио обавештење о (ЗПД наводи „оспореном“) потраживању. Према мишљењу аутора, овако формулисана законска одредба уноси додатне нејасноће, поред претходно набројаних, којима се не зна шта се желело постићи – заштита поверилаца који не знају да ликвидациони управник треба да их обавести или санкција за ликвидационог управника ако не испостује рок од 30 дана за испитивање потраживања? Такође, није јасно да ли поверилац, ако „предухитри“ ликвидационог управника, има обавезу да га обавести да је покренуо поступак везано за потраживање за које ни не зна да ли је оспорено!? Шта ако стигне обавештење да је пријава потраживања основана и да је потраживање признато? Овим се у пракси изазива непотребна забуна и одуговлачи поступак ликвидације, који свакако не може да се оконча пре правноснажности окончања свих поступака који за последицу имају било какву обавезу друштва (па и окончање овако „беспотребно“ покренутог спора). Исто тако, оваквом одредбом се обесмишљава обавеза обавештавања од стране ликвидационог управника, ако је потраживање оспорено. Најзад, ЗПД није појаснио да ли обавештење ликвидационог управника о оспореном потраживању мора да садржи поуку о правном леку, односно о покретању поступка или је поверилац дужан о томе сам да пази. Будући да је последица радикална (преклузија потраживања), сматрамо да је ликвидациони управник дужан да о овоме писано упозори повериоца, а у циљу заштите права поверилаца. Даље, ситуација када се ликвидациони управник оглуши о

пријаву потраживања, односно не одговори на њу на начин и у року прописаним законом, представља велику правну празнину и ману овог дела ЗПД. У пракси, злоупотребе овог типа су честе, а санкција за ликвидационог управника не постоји, односно правна последица у случају непоступања није прописана. Са оваквом „немилон“ позицијом у коју је доведен поверилац, може се повезати дужност пажње ликвидационог управника, која, ако се не поштује, доводи до одговорности за штету причињену повериоцима. О чему ће ликвидациони управник да води рачуна, ако не о пријавама потраживања? Према мишљењу аутора, у оваквој ситуацији, последица би требало да буде једнако радикална као за повериоце у случају непокретања спора (преклузија потраживања) – ако ликвидациони управник не одговори на пријаву потраживања у законском року, сматраће се да је потраживање признато. Друго решење би било да поверилац захтева од суда у ванпарничном поступку да обавезе ликвидационог управника да одговори на пријаву потраживања у неком минималном року, мада се овакво решење можда може подвести под већ постојећу законску одредбу о покретању поступка од стране повериоца пре пријема обавештења о оспоравању (која нам је потпуно нејасна, и изгледа да се односи на тренутак када ликвидациони управник „касни“ у одговору, а не када уопште не одговори на пријаву потраживања). У пракси има и несавесних поверилаца који покушавају да пријаве непостојеће потраживање или потраживање које је веће по обиму од онога које ликвидациони управник има нотирано у пословним књигама. Такође, могу се јавити и ненанмерне грешке у евиденцијама друштва, тако да ликвидациони управник мора бити посебно обазрив када проверава своју и евиденцију повериоца. Ако ликвидациони управник пронађе довољно доказа у погледу основаности и обима потраживања, оно се сматра утврђеним. У супротном, ликвидациони управник ће оспорити потраживање, а коначну одлуку о овом питању ће донети суд. Потраживање на основу извршне исправе, које повериоци не морају да пријављују, се може оспорити ако је извршна исправа укинута, поништена, преиначена или стављена ван снаге; ако је потраживање престало на основу чињенице која је наступила након извршности; ако је протекао рок у коме се по закону може тражити извршење; ако потраживање није прешло на повериоца, односно ако обавеза није прешла на ликвидационог субјекта.³² Будући да ЗПД не уређује начин иситивања пријава потраживања, у пракси ликвидациони управник проверава пријаву потраживања без присуства повериоца, односно без сазивања неког посебног састанка са њима. Када формира коначну листу признатих и оспорених потраживања, ликвидациони

управник исту инкорпорира у почетни ликвидациони биланс и доставља је власницима друштва на усвајање. Потраживања која су настала после покретања стечајног поступка се не пријављују и не испитују, већ се морају намирити до престанка поступка ликвидације, односно представљају трошак ликвидације. Ако у тренутку покретања ликвидационог поступка тече парница о потраживању, ликвидациони управник ће преузети парницу у стању у ком се она налази у тренутку покретања поступка.³³

5. Окончање започетих послова

Примарна обавеза ликвидационог управника је да оконча започете послове, а који послови могу бити двостранотеретни уговори, фиксни уговори и други послови са уговореним роком, за које сматрамо да *није моћна сходна примена стечајних прописана*.³⁴ Наиме, имајући у виду правну природу и законски предуслов везано за покретање поступка добровољне ликвидације (солвентност), нема разлога да ликвидациони управник и његов саговорарач (ако до покретања поступка ликвидације нису у целости или делимично извршили двостранотеретни уговор који су закључили) „оптирају“ између испуњења или неиспуњења уговора. Ликвидациони управник има обавезу по закону да оконча започети посао или да тражи испуњење започетог посла од свог дужника. Ако саговорарач позове ликвидационог управника да се изјасни о испуњавању уговора, ликвидациони управник би требало да саговорарача писмено обавести о томе да ли и када намерава да испуни уговор, који су разлози у случају неиспуњења, те у сваком случају да га позове да пријави потраживање као познати поверилац. Сматрамо да ако ликвидациони управник остане код испуњења уговора, исти мора и да испуни, иначе одговара за штету насталу услед неиспуњења уговора.

6. Продаја (уновчење) имовине

ЗПД није уредио питање продаје имовине ликвидационог субјекта на јасан начин. У неколико одредаба само се помиње уновчење имовине (овлашћење ликвидационог управника, довољност имовине за намирење), али се изричито нигде не налаже обавеза њеног уновчења као и начини уновчења. Ово се може превазићи *сходном применом стечајних правила*, тачније са применом ЗС и НАЦС бр. 5. Према мишљењу аутора, ликвидациони управник, пошто сагледа стање целокупне имовине,

33 ЗС, чл. 118.

34 ЗС, чл. 94–100.

одреди њену приближну вредност и изради коначну листу признатих и оспорених потраживања, потребно је да достави предлог одлуке о обиму и начину уновчења имовине власницима друштва, а како би они донели коначну одлуку о начину продаје имовине. У предлогу одлуке би се тачно видело колико износе призната и резервисана потраживања (по основу парница покренутих на основу оспорених потраживања), те да ли има довољно новца на рачунима да се намире повериоци друштва, односно ако нема, коју имовину и у ком обиму ликвидациони управник предлаже да се прода и на који начин, а како би се окончала исплата поверилаца, односно поступак добровољне ликвидације. Дакле, ликвидациони управник треба да изврши процену целисходности продаје имовине и о томе обавести власнике друштва. Према ЗС,³⁵ продаја имовине врши се јавним надметањем, јавним прикупљањем понуда или непосредном погодбом, у складу са ЗС и НАЦС бр. 5. Повериоци могу захтевати од суда у ванпарнишном поступку да утврди другачији начин продаје од предложене, ако за овакав захтев суду постоји прописан основ. Средства остварена продајом имовине на којој нису постојали терети улазе у ликвидациону масу, те се даље врши намирење поверилаца, најбоље оним редоследом којим су пристизале пријаве потраживања, а како ликвидациони управник не би некога испустио из вида. Према мишљењу аутора, повериоци чија су потраживања била обезбеђена немају неки посебан приоритет у намирењу као што је случај са разлучним повериоцима у поступку стечаја, будући да у поступку добровољне ликвидације сви повериоци морају бити намирени, без обзира на степен своје „обезбеђености“. Када купац исплати цену, на купца се преноси право својине на купљеној имовини без обзира на раније уписе и без терета, као и без икаквих обавеза насталих пре извршене купопродаје, укључујући и пореске обавезе и обавезе према привредним субјектима пружаоцима услуга од општег интереса које се односе на купљену имовину (што и даље остаје обавеза ликвидационог субјекта, односно обавезе које представљају трошак ликвидације).

7. Исплата (намирење) поверилаца и власника друштва

ЗПД не уређује начин намирења поверилаца, али је према природи процеса логично да повериоци буду намирени у оним износима и у оном обиму у којем је ликвидациони управник признао потраживање. У пракси, ликвидациони управник ће исплатити повериоца преносом новца са рачуна ликвидационог управника на рачун повериоца, а како би било писаног трага оваквог платног промета. Основ исплате је утврђена

35 ЗС, чл. 132, 133.

пријава потраживања, а начин је пренос новца преко банковног рачуна. У случају да је потраживање оспорено, ликвидациони управник ће резервисати спорни износ, како би га исплатио у случају да поверилац успе у спору. Будући да у таквом случају на оспорено потраживање тече и камата, ликвидациони управник ће орочити резервисани износ, како не би умањио вредност ликвидационе масе, односно како би имао довољно средстава да повериоцу исплати и главни дуг и камату. ЗПД не предвиђа разврставање признатих потраживања у исплатне редове, тако да ако се овде примене правила стечајног поступка, онда то има више протоколаран смисао, него правни значај. Ако ликвидациони управник не поштује принцип исплатних редова, тиме неће оштетити нити једног повериоца, будући да сва потраживања морају бити измирена у целости, са припадајућом каматом, мада аутор препоручује поштовање исплате по исплатним редовима.³⁶ Када је реч о власницима друштва, ЗПД предвиђа њихово намирење, односно расподелу имовине по окончању исплате поверилаца, мада није јасно да ли ликвидациони управник мора да сачека правноснажно окончање свих поступака који за последицу имају било какву обавезу друштва (намیرهње обавезе), па тек онда да почне са намирењем власника друштва. Према мишљењу аутора, ако је ликвидациони управник резервисао и орочио новчана средства на горе поменути начин, онда нема препрека да се намире власници друштва, а у сваком случају ликвидација неће бити окончана док се не окончају сви поступци у току.³⁷ Правни основ за намирење власника друштва представља одлука о расподели ликвидационог остатка, коју усвајају власници друштва у склопу завршног ликвидационог биланса и извештаја ликвидационог управника. Начин намирења може бити у новцу (ако је ликвидациони управник уновчио сву имовину, па преостане једино новац на рачуну) или у природи. ЗПД не забрањује натуралну расподелу ликвидационог остатка, што значи да је она допуштена, само је потребно да се власници друштва сагласе да им се учешћа у имовини врате у природи.³⁸ У случају натуралне расподеле (нпр. враћање пословне зграде у имовину власника која је била унета по основу неновчаног улога у основни капитал друштва), сматрамо да власник мора да се легитимише пред надлежним органом за упис права власништва над непокретности са одлуком о расподели ликвидационог остатка (где постоји сагласност свих власника за натуралну расподелу) и решењем о брисању ликвидационог субјекта из Регистра привредних субјеката. Без

36 Постоји предлог да се исплатни редови поштују, у случају евентуалног превида презадужености ликвидационог субјекта, вид. В. Радовић, нав. дело, стр. 18.

37 ЗПД, чл. 540.

38 Н. Јовановић и др., нав. дело, стр. 415.

ове документације, надлежни орган не би смео да дозволи упис промене власништва над пословном зградом.

III Закључак

У тренутно важећем ЗПД изостављена је одредба о сходној примени стечајних прописа, односно прописа којим се уређује стечајни поступак на поступак добровољне ликвидације привредних друштава. Будући да је одредба о сходној примени већ била предвиђена раније важећим компанијским законом, остаје да се види да ли ће законодавац „вратити“ ово правило у евентуалне измене и допуне закона којим се уређују привредна друштва. Тада би упућујућа законска одредба била јасна и обавезујућа смерница ликвидационом управнику како да поступи у ситуацијама које се односе нпр. на продају имовине, намирење потраживања, радно-правни статус запослених и др., а како би се избегле злоупотребе и одуговлачење спровођења поступка добровољног престанка једног привредног друштва. Аутор заступа став да је могуће „вратити“ поступак добровољне ликвидације привредних друштава у оквиру стечајног закона, што је већ био случај према Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (којом приликом би било логично прописати и услове за обављање функције ликвидационог управника, аналогно условима за обављање функције стечајног управника), а како би се „сви“ поступци ликвидације нашли на једном месту које им по правној природи припада. Док не наступе евентуалне измене закона, ликвидациони управници који су свесни овакве правне празнине, а савесни у погледу обављања своје функције и који поштују етичке стандарде, те који поседују знања о стечајним прописима, иста треба да примењују на спровођење поступака добровољне ликвидације. Аутор сматра да би се на овај начин побољшао квалитет спровођења поступка добровољне ликвидације привредних друштава са једне стране и смањиле произвољности и злоупотребе од стране ликвидационих управника са друге стране, те би овај правни институт коначно добио на значају у својој примени.

Nataša CVETIĆANIN, M.A.

Attorney at Law and Bankruptcy Administrator

THE POSSIBILITY OF APPROPRIATE (REFERENCE) APPLICATION OF BANKRUPTCY REGULATIONS IN THE PROCEDURE OF VOLUNTARY LIQUIDATION OF COMPANIES

Summary

Why did the author choose this topic? On the one hand, the author is aware that there is no legal guidance on many problems that had “distressed” him during the implementation of the voluntary liquidation proceedings, and that he had to solve, since just like the liquidator, he has special duties towards a company in liquidation. In that respect for the author it was logical to seek possible solutions in the group of (related) bankruptcy rules. On the other hand, the author thought it was important to examine “to the core” and present opportunities of appropriate application of bankruptcy regulations in the process of voluntary liquidation of companies and thus try to contribute to a lawful and professional conduct of the voluntary liquidation by all participants in the proceedings.

Why is this issue important? The author believes that this topic creates a lot of confusion in practice among liquidators, i.e. “leads” them to apply arbitrary (and often illegal) solutions, avoiding the solutions that already exist in the bankruptcy practice. The Companies Law regulates the conditions for the initiation, implementation and completion of voluntary liquidation proceedings, as well as the rights, obligations and responsibilities of the liquidator and the company’s stakeholders. However, this Law does not provide details regarding the inventory of assets, the examination of claims, the sale of assets, etc., nor does it contain a provision on the appropriate application of bankruptcy legislation, i.e. regulations governing the bankruptcy process to the process of voluntary liquidation.

Although no specific legal provision on appropriate application of bankruptcy regulations in the process of voluntary liquidation of companies has been made, the author concludes that in order to lawfully conduct voluntary liquidation, the reference application is not only possible, but also necessary.

Key words: *voluntary liquidation, cessation of the company, liquidator, bankruptcy regulations, appropriate (reference) application.*